

Neprocjenjiva je uloga GŠH u oživotvorenju odluka savjetovanja u Stolicama i Okružnice broj 4 CK KPH o organiziranju i usmjeravanju rukovođenja organa narodne vlasti. GŠH je svojim radom uspostavio i temelje obavještajne službe, izgradnje i jačanja političkih prilika u partizanskim odredima.

Knjiga GŠH — dokumenti 1941 — vrijedan je prilog upoznavanju razvitka NOP-a u 1941. godini u Hrvatskoj i dokaz njegova uspješnog razvitka u toj godini oslobodilačkog rata.

Franko Mirošević

JOSIP HRNČEVIĆ, Svjedočanstva, Zagreb 1984, 254 str.

1. Koliko je ta knjiga politička autobiografija J. Hrnčevića, istaknutog revolucionara, toliko je istodobno i svjedočenje o vremenu i ljudima jedne generacije. Opisujući svoj životni put, autor jednostavno i toplo ispisiuje sudbine mnogih znanih i neznanih revolucionara. Knjiga je zanimljivo štivo o putu sazrijevanja jednog komunista, njegovom ilegalnom djelovanju, a javno nosiocu građanske profesije prije rata — suca; što je imalo svojih olakšavajućih ali i otežavajućih okolnosti. Autor je jedan od onih pregalaca i stručnjaka koji su teorijski i praktično stvarali osnove novoga pravosudnog sistema socijalističke Jugoslavije, pa knjiga obiluje iskustvima i dilemama iz toga područja, i u radu revolucionarnih partizanskih sudova, u pitanju odnosa »starog« i »novog« prava, i u izgradnji socijalističkog prava samoupravne Jugoslavije. Već 1946. J. Hrnčević je postavljen za javnog tužioca FNRJ, te se kao zastupnik optužbe ili suradnik na pripremanju javio na poznatim poslijeratnim sudskim procesima ratnim zločincima i suradnicima okupatora, kao i inicijatorima i suradnicima organizirane neprijateljske djelatnosti protiv nove Jugoslavije: četničkom komandantu D. Mihailoviću i suradnicima, kolaboracionistu nadbiskupu A. Stepincu i znatnom dijelu klera katoličke crkve, ustaškim zločincima i križarskim grupama. Iznoseći pri tome i neke manje poznate činjenice, autor je u knjizi dao i iscrpne prikaze tih suđenja, kao i neprijateljske aktivnosti koja im je prethodila.

2. Knjigu »Svjedočanstva« čine dva dijela: prvi, naslovljen Zapis, obuhvaća ova poglavlja: Moje djetinjstvo i školovanje, Deset godina u Varaždinu i Čakovcu (1931—1941), Među srijemskim partizanima, Povratak na Kalnik, U vojnom sudstvu, Javno tužilaštvo — organ krivičnog gonjenja i čuvar zakonitosti, Sudstvo u uvjetima borbe za socijalističku demokraciju, Traganja za novim rješenjima u pravosuđu i pravnom sistemu.

Drugi dio, Prilozi, sastoji se od analitičko-informativnih prikaza poslijeratnih sudskih procesa ratnim zločincima i suradnicima kvistlinške i okupatorske vlasti, te nosiocima neprijateljske djelatnosti, kao i nekoliko stručnih članaka: Suđenje Draži Mihailoviću, Alojzije Stepinac pred narodnim sudom, O samostanu »Široki Brijeg«, Dragoljub Jovanović i Franjo Gaži, Budimpeštanski procesi (Su-

đenje Lászlu Rajku i drugovima), Riječ na VII kongresu SKJ (O zakonitosti i radu sudova), O kriminalu i drugim negativnim pojavama u privredi, O nekim aktualnim pitanjima advokature.

3. J. Hrnčević se rodio 1901. u Obrovnici kod Bjeļovara u seljačko-kovačkoj obitelji, a djetinjstvo je proveo u obližnjoj Novoj Rači. Pohađao je gimnaziju u Bjelovaru, kad se počeo zanimati za politička i društvena događanja, da bi se taj interes osobito izrazio za vrijeme studija prava u Zagrebu. Iako HRSS-ovac po političkom ubjeđenju, u to se vrijeme druženjem s naprednim studentima na Sveučilištu počinje zanimati za marksističku literaturu. U narednih desetak godina, radeći uglavnom u Varaždinu i Čakovcu kao sudac — politički se razvija u komunista i ubrzo postaje istaknuta ličnost ilegalnoga komunističkog pokreta u tom kraju. Kao aktivist, zatim sekretar Okružnog komiteta za Varaždin sudjeluje u svim partijskim akcijama, a osobito u poznatim sindikalnim, npr. u Tivarovom štrajku 1936. i ostalim štrajkovima i tarifnim akcijama. Partijski je rad u to vrijeme otežan represijom režima, i političkim utjecajem HSS-a na tom području, te obilježen nastojanjima KPJ da se organizaciono obnovi, učvrsti i proširi na jedinstvenim idejno-političkim osnovama. Nakon službenog premještaja u Srijemsku Mitrovicu 1941. i pred opasnošću hapšenja, Hrnčević odlazi u partizane i obavlja istaknute vojne i političke dužnosti u Srijemu, Slavoniji i na Kalniku. Godine 1944. pozvan je u Vrhovni štab u Drvar, za predsjednika Višega vojnog suda VŠ i načelnika vojnodosudskog odjeljenja na kojoj funkciji ostaje do kraja NOB-a. Javnim tužiocem FNRJ imenovan je 1946, a nakon toga bio je predsjednik Vrhovnog suda, savezni sekretar za pravosuđe, predsjednik Ustavnog suda SRH na kojoj funkciji je završio svoju sudsku profesiju. Potom je bio dvaput član Savjeta federacije i član Predsjedništva SRH.

4. Kroz cijelu knjigu, a osobito u drugom dijelu dan je globalni razvoj pravosudnog sistema nove Jugoslavije, te razmatrana neka teorijska i praktična pitanja u njegovoj izgradnji, o odnosu pravnog formalizma i revolucionarnog sudstva, o kontinuitetu predratnog prava stare Jugoslavije i socijalističkog prava, o pravu prijelaznog perioda i sl. Podsjećajući na raspravu koja se vodila pedesetih godina o tim pitanjima, autor obrazlaže svoje tadašnje stanovište da se, kako su proizvodni odnosi okosnica svega (osobito odnosi vlasništva), i pravo koje izražava nove proizvodne i društvene odnose može smatrati novim. Novost je, dakako, više u društvenom sadržaju pravnih normi a ne u pravnoj normi samoj. U knjizi se razmatraju i instituti javnog tužilaštva i ustavnih sudova, njihove društvene osnove i funkcije, te njihova struktura u pravosudnom sistemu.

Knjiga je memoarska, ali u boljem smislu te riječi, jer je pisana odmjereno i kritički, dobrim dijelom potkrijepljena izvornim dokumentima. U brojnim bilješkama autor je dao niz kraćih ali sažetih biografija ljudi s kojima je surađivao u toku godina, te jednostavno i čitko pisano štivo upotpunio datumima događaja. Knjiga ima 245 str. teksta, s kazalom imena 254, i dva bloka fotografija. Recenzenti su knjige prof. B. Krizman i prof. A. Romac.

Katarina Spehnyak